

OMAKOYS GRAMMATIKK, TALLSYSTEM OG TITULERINGSSYSTEM

OMAKOYS FONEMINVENTAR (SPRÅKLYDER)

Konsonanter: *b, t, d, k, m, n, r, f, s, sh* (norsk sj-lyd), *x* (som spansk “harkelyd”), *h, y* (norsk j-lyd), *l*

Vokaler: *i, e, a, o* (uttales som norsk å), *u* (uttales som norsk o)

Så å si alle ord i omakoy begynner med konsonant.

VERB

Hvem gjør hva mot hvem?

Hvis jeg spør en nordmann hvem det er som ser i setningen «mannen ser fuglen», vet han at svaret er ‘mannen’ ut ifra plasseringen i setningen. Slik er det ikke i omakoy. Her må man nemlig kjenne til et hierarki over hvem som mest sannsynlig er den som utfører handlingen i setninger som har både subjekt og objekt (transitive setninger). Det fins to hierarkier. Det overordnede hierarkiet ser slik ut: *gud > mennesker > dyr > ting* (dvs. alt annet). Den som befinner seg høyest i hierarkiet er den som utfører handlingen, med mindre noe annet er indikert. Dermed betyr *kad* (mann) *keho* (fugl) *fe* (ser) «mannen ser fuglen». Handlingen kan snus ved å markere verbet med et inverssuffiks (INV), *-te*. *Kad keho fe-te* betyr derfor «fuglen ser mannen». En mye brukt setning i musikalen er *Koydon fran-te Siel*. *Koydon* er navnet på havfolket, *Siel* er deres gud. *Koydon fran Siel* betyr ifølge hierarkiet «Siel tilber havfolket». *Koydon fran-te Siel* betyr derimot «havfolket tilber Siel».

Når subjekt og objekt kommer fra samme kategori i dette hierarkiet (f.eks. to dyr), må en av disse markeres med obviatsuffikset *ha-*. *Ha-* indikerer at denne deltageren er litt mindre i fokus enn den andre. Den det er mest fokus på er høyere i hierarkiet enn den som er markert med *ha-*. For å uttrykke «fuglen ser fisken» kan vi derfor på omakoy si *keho ha-dimo fe*.

Det andre hierarkiet gjelder der både subjekt og objekt er mennesker, og det ser slik ut: 2. *person > 1. person > 3.person proksimat > 3.person obviat*. 2. person er den som snakkes til, altså ‘du’ eller ‘dere’. 1. person er den som snakker, altså ‘jeg’ eller ‘vi’. 3. person er da alle andre, ‘han, hun, de’. I setninger hvor både subjekt og objekt er 3. personer, må den ene

markeres med prefikset *ha-*, slik vi så ovenfor. Denne kaller vi obviat, og den umarkerte personen kaller vi proksimat. For å si «mannen ser kvinnen», kan jeg derfor markere ‘kvinnen’ (*makad*) med *ha-*, og la verbet (*fe*) stå umarkert: *kad ha-makad fe* (mannen ser kvinnen). Dersom jeg vil at ‘kvinnen’ skal ha mer fokus enn ‘mannen’, kan jeg markere ‘mannen’ (*kad*) med obviatprefikset, og snu handlingen med inverssuffikset på verbet: *ha-kad makad fe-te* (mannen ser kvinnen). *Ha-kad makad fe* betyr derimot «kvinnen ser mannen». Plasseringen i forhold til verbet har altså ikke noe å si. Her er et eksempel med 1. person (jeg) og 2. person (du):

<i>Xo</i>	<i>kut</i>	<i>num</i>		<i>Xo-te</i>	<i>kut</i>	<i>num</i>
Høre	jeg	deg		Høre-INV	jeg	deg
‘Du hører meg’				‘Jeg hører deg’		

Underordnede verb

I omakoy snakker vi om at verb kan underordnes andre verb. I den norske setningen «jeg ser *at du baker kake*» har vi en leddsetning (*i kursiv*) som er underordnet hovedverbet (ville). I omakoy markeres dette ved at det underordnede verbet markeres med prefikset *she-*, og vi kaller det et verb i konjunkt orden (KNJ). Der vi i norsk har subjunksjoner som f.eks ‘at’, vil det i omakoy kun vises med prefikset *she-* på verbet.

<i>Koh</i>	<i>xo</i>	<i>she-tirut</i>	<i>sion</i>
Vi	hører	KNJ-bruse	hav
‘Vi hører at havet bruser’			

Å tidfeste en handling – eller ikke. Aspekt

I omakoy forteller ikke verbene i seg selv om handlingen skjer i nåtid, fortid eller framtid (tempus). Derimot uttrykker alle verb i omakoy om handlingen sees på som avsluttet eller ikke. Dette kalles aspekt. Perfektivt aspekt indikerer at handlingen sees på som avsluttet, mens imperfektivt aspekt indikerer at handlingen pågår. «Norge spilte fotballkamp mot Sverige i går» er et eksempel på en avsluttet handling (spilte). I setningen «Norge spilte fotballkamp mot Sverige da røykvarsleren gikk av hjemme» er derimot spillingen enda ikke avsluttet.

I omakoy er verbet imperfektivt med mindre perfektivt aspekt markeres. Det betyr at verb som *fe*, *xo* etc. i sin grunnform uttrykker imperfektivt aspekt. Uten annen tidsangivelse (med

f.eks 'i går') oversettes *fe* til 'ser'. Sammen med et tidsuttrykk kan derimot en imperfektiv form formidle fortid, og betydningen vil da bli noe sånt som norsk 'drev og...'

<i>Ea-n</i>	<i>kad</i>	<i>bek</i>	<i>Ea-n</i>	<i>kad</i>	<i>bek</i>	<i>lexton</i>
Øye\CNS-PL	mann	skinne	Øye\CNS-PL	mann	skinne	i går
'Mannens øyne skinner'			'Mannens øyne skinte og skinte i går'			

Perfektivt aspekt uten annen tidsangivelse vil forstås som fortid. Perfektiv dannes ved at første stavelse i ordet (delvis) dupliseres og plasseres så etter første vokal i første stavelse. For *fe* (ser) blir det da *fefe* (så). Der første stavelse har to konsonanter, som i *kweldim* (danse), dupliseres kun konsonanten nærmest vokalen, og ikke eventuelle konsonanter bak vokalen. Dette gir *kweweldim* (danset). Et annet eksempel er *num didim* (du svømte) av *dim* (svømmer).

En handlings forhold til virkeligheten. Modus

I omakoy er det viktig om en handling virkelig finner eller har funnet sted, eller om det kun er et ønske eller en antagelse om framtiden. Handlinger som ikke nødvendigvis gjenspeiler virkeligheten, har såkalt irrealis-modus (IRR), og har dermed en annen form enn «virkelighetsorienterte» handlinger i realis-modus. Realis er grunnformen av verbet, f.eks. *fe* (se) som vi har sett på før.

Irrealis får vi blant annet på et underordnet verb (med *she-*) som kommer etter verb som uttrykker ønske, som i setningen «jeg vil **at du skal danse**». Som vi husker, vil danse (*kweldim*) her markeres med *she-*. I tillegg vil den siste vokalen forandres for å markere irrealis. Der siste vokal er *i* eller *e* (fremre vokaler), blir den endret til *o*. Der siste vokal er *a*, *o* eller *u* (bakre vokaler), blir denne endret til *e*. «(Jeg vil) **at du skal danse** (*kweldim*)» blir da på omakoy ***she-kweldom num***. Irrealis brukes også for å uttrykke fremtid. Handlinger i fremtiden er nemlig usikre, og gjenspeiler dermed ikke nødvendigvis virkeligheten. «Fisken kommer til å svømme» er på omakoy:

Dimo dom
Fisk svømme\IRR
'Fisken kommer til å svømme'

Irrealis er også modusen som benyttes for å gi ordrer til en 2. person, altså imperativ. Imperativ har et nøytralt og et høflig sett. Det nøytrale settet tar utgangspunkt i irrealis-

formen, men en eventuell siste konsonant faller bort. Dette gir *xe!* (fra *xo* – hør) og *sho!* (fra *shel* – gi). Høflig imperativ markeres med suffikset *-sh* lagt til nøytral imperativ. Eksempler er *fosh!* ‘se’ (høflig), og *xesh!* ‘hør’ (høflig).

Siden irrealis modus uttrykker framtid, vil en setning i irrealis som er underordnet et verb i realis som ikke uttrykker ønske, oversettes med *hvis...* eller *når...*

Befu kweldim kwelo-n she-kweldem
 Gutt danse musiker-PL KNJ-syngelIRR
 ‘Gutten danser hvis/når musikerne synger’

Preverb

Preverb er partikler som kan settes foran verbet for å modifisere dets betydning. De kan ikke forekomme alene uten et verb. Preverbene varierer veldig i betydning, og kan blant annet indikere retning, ønske, eller hvorvidt en handling begynner eller slutter. Her ser vi preverbene *ra-* og *taho-*:

Kad-en ra-kwiel Leyna taho-dim
 Mann-PL ville-prise.havgud Jente retn.taler-bevege.seg
 ‘Mennene vil prise havguden’ ‘Jenta kommer’

Noen ganger vil omakoy ha preverb-verb-sammensetninger der vi i norsk har et eget ord. Over her ser vi ‘komme’, som i omakoy direkte er å bevege seg i retning taleren (*taho-dim*). ‘Dra’ er på samme måte å bevege seg fra taleren. ‘Fortelle’ på omakoy er *bo-hon*, som direkte oversatt betyr «få til å vite». *Mu-hon* (skjønne, forstå) er på samme måte sammensatt av inkoativ og ‘vite’ (*hon*). Her er en oversikt over noen preverb:

<i>ba-</i>	‘måtte’	<i>Neri ba-kweldom!</i> (Dere må synge!)
<i>be-</i>	positivt forsterkende	<i>Leyna be-yanda</i> (Jenta hviler godt)
<i>bo-</i>	kausativ, ‘få til å...’	<i>Kut bo-kweldim kad</i> (Jeg får mannen til å danse)
<i>dra-</i>	‘kunne’	<i>Neri dra-dom omakoy</i> (Dere kan snakke omakoy)
<i>hota-</i>	retning fra taler	<i>Makad hota-di</i> (Kvinnen drar)
<i>mu-</i>	inkoativ, ‘begynne å...’	<i>Nex mu-kwel</i> (Vi begynner å spille musikk)
<i>na-</i>	legger mål til bevegelsesverb, ‘til’	<i>Kaden na-dom sion</i> (Mennene går til havet)

Preverb sammen med verbet utgjør en enhet. Det betyr at 'ville' og 'måtte' ikke fungerer som selvstendig verb slik de gjør i norsk. I omakoy må derimot 'ville' stå sammen med et annet verb. «Jeg vil at dere skal danse» må derfor formuleres litt annerledes på omakoy. Et alternativ er «jeg vil se at dere danser»:

Kut ra-fe neri she-kweldom
jeg ville-se dere KNJ-danse\IRR

'Jeg vil se at dere danser: jeg vil at dere skal danse'

At preverb og verb utgjør en enhet, fører til at preverb-verb-sammensetninger med *ba-* (måtte) oppfattes annerledes på omakoy enn tilsvarende konstruksjon på norsk. I norsk oppfattes slike konstruksjoner som regel som en subjektiv uttalelse om hvordan virkeligheten burde være, f.eks. i setningen «han må dø». I omakoy sees det derimot på som objektivt sannhet; tingenes tilstand er at han «må-dø»: *Kad ba-xar!* Derfor er verbet i realis og ikke irrealis.

-u

Suffikset *-u* kan legges til verb som uttrykker en handling som betegner en overgang fra en tilstand til en annen. Verb som 'føde', 'dø', 'begynne' og 'slutte' uttrykker slike handlinger. Suffikset *-u* tar fokuset vekk fra selve handlingen, og legger vekt på subjektets tilstand etter at handlingen er avsluttet. Verbet *frot* betyr 'slutte', men med suffikset *-u* får vi betydningen 'er slutt', som i *loya frot-u* «lyset er slutt (borte)». Alternativet er å si *loya fro-ro-t*, som fokuserer mer på selve handlingen, og betyr derfor «lyset tok slutt». Et annet eksempel kan være med verbet *xar* (dø). *Kad xar-u* betyr «mannen er død», mens *kad xa-xa-r* betyr «mannen døde».

-shok

-shok legges til et verb for å vise at en handling har skjedd før og nå skjer igjen. Oversettelsen vil derfor ofte være 'igjen'. *Neri kwe-we-ldom-shok kweldoma* betyr «dere sang sangen igjen», mens *kalox-shok kad ha-befu* betyr «mannen slår gutten igjen».

-y

Suffikset *-y* i omakoy har to ulike bruksmåter. Når det legges til et verb, flyttes fokuset fra den som utfører handlingen til den som «mottar» handlingen. Dette betyr at den som utfører handlingen ikke kan nevnes i setninger med *y*-suffigerte verb. I norsk vil dette oversettes med en passivkonstruksjon. Verbet *fe* (se) kan illustrere. Det trenger både subjekt og objekt, som i

f.eks. *kad fe ha-befu* (mannen ser gutten). Dersom *y*-suffikset legges til, kan vi få setningen *fe-y befu* (gutten blir sett/synes). Her kan altså ikke den som utfører handlingen forekomme i setningen.

-y kan også legges til preposisjoner og substantiv. Da er det rett og slett et verbaliseringsuffix som danner verb. *Kre-y* fra *kre* (rundt) betyr 'omgi', mens *makad-y* fra *makad* (kvinne) betyr «å bli kvinne». Det er herfra tittelen *makadia* kommer, altså 'en som blir kvinne'.

SUBSTANTIV

Flertall og bestemthet

Flertall av substantiv dannes med suffikset *-en* bak konsonant, og bare *-n* bak vokal. Dette gir oss *befun* (gutter, guttene) mot *befu* (gutt), og *kaden* (menn, mennene) mot *kad* (mann). Det finnes ikke noe skille mellom hankjønn, hunkjønn og intetkjønn som i norsk. Det er heller ingen markering for bestemthet, noe som betyr at 'mann' og 'mannen' høres helt likt ut: *kad* og *kad*. Konteksten avgjør om det er et allerede kjent individ eller ikke.

Nominalisering og relativsetninger

I omakoy kan man danne substantiv fra verb ved å legge et såkalt nominaliseringssuffiks til verbet. Nominaliseringssuffikset *-a* kan danne substantiv fra verb, men det er vanskelig å forutsi akkurat hvilken relasjon det er mellom verbet og substantivet. Eksempler er *keha* (himmel) fra *keh* (sveve) og *beka* (glans) fra *bek* (skinne, glinse). Nominaliseringssuffikset *-o* kan ofte oversettes med 'den som [gjør verbhandlingen]'. *Kweldom-o* av *kweldom* (syngende) betyr derfor 'sanger'. *-o* har også gitt navn til ting som blir karakterisert av det som uttrykkes i verbet: *beko* (perle, eg. 'den som skinner') av *bek* (skinne, glinse). I tillegg brukes *-o* til å lage relativsetninger, dvs. leddsetninger som innledes med 'som'. Relativsetningens verb, med nominaliseringssuffikset *-o*, kommer da rett bak substantivet den modifierer.

<i>Kad</i>	<i>kwe</i> <we>	<i>ldim-o</i>	<i>dra-dom</i>	<i>omakoy</i>
Mann	<PFV>	danse-NMLZ	kunne-snakke	omakoy
'Mannen som danset, kan snakke omakoy'				

Possessivkonstruksjonen

Possessivkonstruksjonen forteller at noen eier noe, og norske eksempler er ‘mannens bil’ eller ‘barna til kvinnen’. I omakoy kommer det eide først og eieren rett etterpå. At det er en possessivkonstruksjon markeres ved at det eide mister sin første konsonant. Vi sier at «det eide» substantivet da står i casus constructus (CNS). Som allerede nevnt, begynner de aller, aller fleste ord i omakoy med konsonant, så det er lett å kjenne igjen eiendomskonstruksjonen. Det er en slik konstruksjon som er bakgrunnen for språkets navn. ‘Havfolkets språk’ på omakoy er nemlig *oma koydon*. *Doma* betyr språk, men siden dette er det «eide», kommer det fremst og mister sin første konsonant. Deretter kommer «eieren», som er havfolket (*koydon*). *Omakoy* er en sammentrekning av dette. Et annet eksempel er *eko makad* ‘kvinnens perle’, av *beko* (perle) og *makad* (kvinne).

Når 2. person eller 1. person er den som eier, mister fortsatt det eide sin første konsonant. Men plasseringen mellom det eide og den som eier er fri, fordi det finnes egne ord for ‘min’, ‘din’ og ‘vår’: *nuy* (din), *kuh* (min), *kot* (vår, men ikke din), *nem* (min og din), *ner* (min, din og noen andres). ‘Min perle’ kan være *nuy eko* eller *eko nuy*.

ADJEKTIV

Adjektiv er ikke en egen ordklasse i omakoy. Der vi i norsk vil bruke ‘være + adjektiv’, har de i omakoy egne verb. Et eksempel er *ehel* som betyr ‘være hellig’. Der vi i norsk har tre ord, som i f.eks. «gud er hellig», har omakoy bare to: *el ehel*. Et annet eksempel er *leyna kwud* som betyr «jenta er rar».

PERSONLIGE PRONOMEN

Omakoy har kun egne pronomen for 1. og 2. person. Det vil si at det ikke går an å si ‘han’, ‘hun’, ‘den’, ‘det’ eller ‘de’ på omakoy. I stedet må man si hva det er snakk om: mann, kvinne, ball, fisk etc. Setningen «han synger» må på omakoy bli «mannen/gutten synger»: *kad/befu kweldom*. Akkurat som på norsk har omakoy pronomen for ‘jeg’, ‘du’ og ‘dere’. Det som er annerledes er at omakoy har tre pronomen for vårt ene ‘vi’. Her er det nemlig spesifisert om ‘vi’ inkluderer den det snakkes til (altså du), og om det i så fall bare er vi to (du og jeg), eller om det også er andre involvert.

Person

2

Num (du)

Neri (dere)

2+1	<i>Ney</i> (vi: du og jeg)	<i>Nex</i> (vi: du og jeg og flere)
1	<i>Kut</i> (jeg)	<i>Koh</i> (vi, men ikke du)

Setningen *vi synger* kan oversettes på tre måter til omakoy:

Ney kweldom: du og jeg synger

Nex kweldom: vi (du og jeg og minst én til) synger

Koh kweldom: vi (men ikke du) synger

Det personlige pronomenet 'du' kan ikke brukes for å snakke til Siel, havfolkets gud. Han kan bare omtales med sitt navn, Siel, og skal ikke snakkes direkte til.

PREPOSISJONER

Preposisjoner kommer alltid rett foran substantivet de står til. Noen preposisjoner er *ta* (til), *ki* (over), *reku* (ved siden av) og *hi* (for). *Beko koyd reku keho* 'perlen befinner seg ved siden av fuglen'.

NEGASJON

Negasjon, altså nektelse, kan uttrykkes på flere ledd i en setning, alt etter hva man ønsker å formidle. For eksempel kan man nekte for selve verbhandlingen: «jeg *så* ikke noen» (men jeg hørte dem); eller man kan nekte at noen blir sett: «jeg så *ingen*». Når selve verbhandlingen negeres, skjer dette med prefikset *ni-* på verbet. *Kut ni-fe keho* betyr «jeg *så* ikke fuglen» (men kanskje jeg hørte den). Andre setningsledd negeres med prefikset *ni-* samt suffikset *-t*. Dette er et såkalt cirkumfiks. *Kut fe ni-keho-t* betyr «jeg så ikke fuglen» (men kanskje jeg så noe annet). I motsetning til i norsk kan flere ledd i en setning nektes. For å si «jeg så ingenting» må man på omakoy si *kut ni-fe-fe niron*t (jeg så ikke ingenting).

SPØRSMÅL

For å stille ja-nei-spørsmål i omakoy, såkalte polaritetsspørsmål, plasseres ordet *shen* først i setningen. Spørsmålet «hører du fuglen?» vil da se slik ut: *shen xo num keho?* Når det gjelder spørsmål med spørreord, er det ingen bestemt plass for spørreordene. Hvis man vil stille spørsmålet «hva hører du?», kan det se slik ut på omakoy: *xo num foyxa?* (høre du hva) eller *num foyxa xo?* (du hva høre). Et annet spørreord er *flux* (hvor).

TALLSYSTEMET

I det norske tallsystemet har vi 10 som base. Det vil si at vi plusser og ganger med 10 for å få uttrykt alle mulige tall. Nitten er for eksempel $9 + 10$, mens førti er 4×10 . I omakoy har de derimot 29 som base. Grunnen til det, er at de bruker navnet på ulike kroppsdeler for å telle opp til 29. Deretter brukes addisjon opp til 57. Vi kan se at to tall skal adderes ved at tallet som kommer først er større enn det som kommer etter. I motsatt fall, når tallet som kommer først, er minst, multipliseres de. Det betyr at *kikon-ton* ($29-2$) er 31, mens *ton-kikon* ($2-29$) betyr 58. Generelt er de ikke så avhengige av å tallfeste alt så nøye i koydon-kulturen, så det er sjelden at de store tallene brukes noe særlig.

Venstre		Tallverdi	Høyre		Tallverdi
Lillefinger	titon	1	Lillefinger	kikon	29
Ringfinger	ton	2	Ringfinger	kon	28
Langfinger	toton	3	Langfinger	tokon	27
Pekefinger	bonton	4	Pekefinger	bonkon	26
Tommel	kwuton	5	Tommel	kwukon	25
Håndledd	reyka	6	Håndledd	tara	24
Underarm	kireyka	7	Underarm	kitara	23
Albue	reyxa	8	Albue	tarya	22
Overarm	ratireyko	9	Overarm	ratitaro	21
Skulder	reyko	10	Skulder	taro	20
Hals	tahosah	11	Hals	hotasah	19
Øre	wanaya	12	Øre	xoa	18
Øye	wenaya	13	Øye	fea	17
Nesebor	terel	14	Nesebor	kerel	16
stemmebånd	dreyakayo	15			

I omakoy har de ulike navn på like kroppsdeler etter om de befinner seg på høyre eller venstre side av kroppen. Ringfingeren ses på som den «nøytrale» fingeren, og den heter kun ‘venstrefinger’ (*ton*) eller ‘høyrefinger’ (*kon*). De andre fingrene har så fått navn etter disse. ‘Lillefinger’ er en diminutivsform av ‘den nøytrale fingeren’. Diminutivsformen forteller at substantivet er lite størrelsesmessig. Diminutiv-prefikset er første konsonant i ordet + *i*. Eksempler her er *titon* (en/venstre lillefinger) og *kikon* (tjueni/høyre lillefinger). Prefikset *to-* for ‘langfinger’ indikerer noe sånt som ‘mest’; det er her vi finner «mest» (altså lengst) finger.

Betydningen av *bon-* er ukjent, mens *kwu-* sannsynligvis kommer av verbet *kwud* (være rar). Tommelen er tross alt en litt spesiell finger.

Reyk har tidligere betydd 'holde', og venstre håndledd har fått navn etter dette. Deretter er underarmen 'over håndleddet' (*ki-reyka*). Venstre skulder er 'den som holder' (*reyk-o*), mens overarmen er 'under venstre skulder' (*rati-reyko*). *Reyk-y* finner vi eksempel på i ordet for venstre albue. Venstre albue heter *reyxa*, men det kommer fra *reyk-y-a*, som betyr noe sånn som 'den som blir holdt'. Betydningen av *tara* er ukjent, men vi ser samme morfologiske sammenheng mellom 'håndledd', 'underarm', 'albue' og 'overarm' på høyre side som på venstre.

Venstre side av halsen har en eller annen sammenheng med 'å nærme seg taleren' (*taho-*), mens høyre side på en eller annen måte 'fjerner seg fra taleren'. Dette bunner i at hjertet ligger på venstresiden, og *-sah* betegner noe som vil kunne sammenlignes med vår pust. Venstre øye og øre har også sammenheng med hjertet (*naya*), mens høyre øye og øre har fått navn etter verbene 'se' og 'høre'. *Dreyakayo* (stemmebånd) kommer fra *dreyaka* (stemme). Først har det blir verbalisert med *-y*, og betydd noe sånt som 'å bli til stemme', før det har fått et nominaliseringssuffiks og nå betyr 'den som blir til stemme'.

Noen tall videre ser sånn ut:

30: <i>kikon-titon</i>	58: <i>ton-kikon</i>	87: <i>toton-kikon</i>
31: <i>kikon-ton</i>	59: <i>ton-kikon-titon</i>	
32: <i>kikon-toton</i>	60: <i>ton-kikon-ton</i>	
33: <i>kikon-bonton</i>	[...]	
57: <i>kikon-kon</i>	86: <i>ton-kikon-kon</i>	
[...]		

TITULERING AV FAMILIEMEDLEMMER

I koydon-kulturen er det ikke så nøye om man er biologiske søsken eller ikke. Alle benevnes på samme måte uansett, fordi man tilhører én og samme kultur, én og samme storfamilie. Så lenge en koydo ikke er gift, tituleres han eller hun som bror eller søster. Om det blir store- eller lillebror, kommer an på alderen til de involvertes fedre dersom de ikke har samme far. De som har en far som er yngre enn din far, er dine småbrødre, mens de med en eldre far enn din, er dine storebrødre. For jentene kommer det an på om de har vært makadia eller ikke.

Makadia betyr 'en som blir kvinne', og for havfolket er dette noe som skjer i et overgangsritual alle jenter må gjennom. Alle som har vært makadia er storesøstre, mens alle som ikke har vært makadia, er småsøstre. Dette innebærer at to jenter faktisk kan være hverandres storesøster. Med en gang havfolk er gift, må de kalles ved sitt navn, eller kalles 'mann' eller 'kvinne'. Sistnevnte indikerer en viss avstand.

bibrefu	lillebror (+ alle ugifte menn hvis far er yngre enn din far)
brefu	storebror (+ alle ugifte menn hvis far er eldre enn din far)
leyona	storesøster (ugift jente som har vært makadia)
lileyona	lillesøster (ugift jente som ikke har vært makadia)